

Patří děti mladší tří let do institucionálních výchovných zařízení?

Debatu na toto téma nedávno rozpoutal český překlad knihy u nás dobře známého australského psychologa Steva Biddulpha „Výchova dětí – Měly by děti mladší tří let navštěvovat jesle?“, kterou vydala společnost IMPAKT. Oč v knize jde, vysvětluje následující text, který zároveň posloužil jako předmluva knihy.

PHDR. EVA LABUSOVÁ

Už dlouho mne žádná kniha neoslovila tolik jako tato. Její obsah přehledně a fundovaně shrnuje, čím se sama zabývám už spoustu let – hledáním odpovědi na otázku, jaké prostředí dítě přicházející na svět potřebuje kolem sebe najít, aby se mohlo **vyvinout v duševně vyrovnanou, převážně spokojenou a sebe i ostatní obohacující bytost.** Od nepaměti se lidstvo snažilo přijít tomuto tajemství na kloub, ale až naše doba umožnila, že debata k tématu přestává mít podobu pouhých spekulací a teoretických střetů zastánců odlišných názorů. Díky moderním zobrazovacím metodám máme poprvé v historii k dispozici poměrně přesné informace o tom, jak se po narození lidský mozek vyvíjí.

Vývoj mozku v raném věku

Klíčový poznatek je nakonec prostý a v podstatě potvrzuje to, co jsme

dávno tušili: Raný věk, trvající zhruba do třetích narozenin, je pro uspořádání husté sítě neuronových spojení v mozku určující. Miminka a batolata

potřebují vedle zaopatření fyzických náležitostí přiměřenou **duševní stimulaci a pocit psychického bezpečí ve vztahu s primární pečující osobou**. Právě duševní stimulace v kontextu bezpečného vztahu, v podobě zkušeností nabývaných konkrétními prožitky, formuje a předurčuje jejich pozdější způsob prožívání a myšlení. Mozky dětí obklopených přijetím, empatií a laskavou pozorností se vyvíjejí jinak než děti vyrůstající v prostředí emoční lability, konfliktů, nebo dokonce násilí.

Mozky dětí obklopených přijetím, empatií a pozorností se vyvíjejí jinak než děti vyrůstající v prostředí emoční lability, konfliktů, nebo dokonce násilí.

Lidskost v pravém slova smyslu se zřejmě rodí v možnosti **primárního prožitku přijetí a lásky v patřičném vývojově daném čase**.

Situace je o to složitější, že **u nejmenších dětí není ještě přítomno sebeuvědomění**. Miminko i batole je sice vybaveno pro vnímání emocí (amygdala je funkční dřív, než se narodíme), avšak pro nezralost jiných potřebných částí mozku chybí dosud schopnost racionálního úsudku a uspořádávání faktických souvislostí.

První vzpomínky a zkušenosti do naší vnitřní reality vstupují nevědomě

v podobě **smyslových a instinktivních prožitků**. Ty příliš ohrožující a stresující si dítě neumí zpracovat a může se s nimi později trápit v podobě nejrůznějších neuroz. Zhruba do konce třetího roku věku jsou děti zkrátka vnějším okolnostem a jejich působení vydány napospas. Vyrůstají-li v nevhodných podmínkách, přepínají na „**novový režim přežití**“, v němž se jejich pozornost soustředí na získání aspoň nějakého pocitu bezpečí na úkor ostatního roz-

ji mozku a přirozených potřebách dětství popíráme a dětem posilující zkušenosti neposkytujeme. **Doba pro nejdůležitější formování mozku** je raným věkem vymezena. Promeškáme-li ji, příležitost pro rozvinutí plného potenciálu lidství může být navždy promarněna.

Spor o jesle

Druhým velkým tématem knihy je **spor o jesle**. Ten má v naší zemi vyhraněnou podobu. Biddulph přináší argumenty, proč ani ty nejlepší jesle – pobývají-li v nich děti příliš brzy, příliš často a příliš dlouho – **nedokážou naplnit jejich potřeby**. Jistě, jesle jsou důležitou pomocí pro ohrožené rodiny. A rodičům

„ Na pracovišti jsme všichni do jisté míry nahraditelní, v roli rodičovské nás nikdo nahradit nemůže.

voje. Zakrňuje to, co by normálně vedlo k prosperitě.

Steve Biddulph srozumitelně a laskavě, ale také důrazně, upozorňuje na to, že **výhradní odpovědnost mají rodiče a společnost**. Sděluje, jakému riziku děti i celou lidskou budoucnost vystavujeme, pokud fakta o vývo-

žijícím v demokratické společnosti nikdo nevezme možnost, aby volali po větší dostupnosti institucionální péče pro nejmenší děti.

Knihla neumlčí ty, kdo matky z ekonomických důvodů ženou zpět na pracovní trh brzy po porodu nebo se ohánějí argumenty, že především sama matka musí být šťastná, aby vychovala šťastné dítě... Jesle jsou i problém světónázorových střetů, a jako takový vždy budou rozdělovat.

Přesto mají všichni rodiče jedno společné: Aby mohli milovat své děti a pečovat o ně, potřebují mít sami odkud brát. V současnosti čelíme masovému množství matek a otců ovlivněných názorem, že **osobní prospěch a pracovní ambice** jsou stejně neodkladné jako nároky raného věku. Ony ale nejsou. V této souvislosti Biddulphova kniha koresponduje s poznáním, které až dosud máme o **významu tzv. attachmentu** (= přilnutí, připoutání; prvotní a prototypní vztahová vazba, kterou dítě navazuje se svými

PhDr. Eva Labusová

Pracuje jako poradkyně pro oblast rodičovství, výchovy a vztahů. Věnuje se publicistice. Pořádá přednášky a semináře pro odborníky i veřejnost. S dcerou Alžbětou ve spolupráci s nakladatelstvím Triton připravily pro český knižní trh dvě publikace švýcarsko-americké psycholožky Alethy Solterové (www.awareparenting.com), týkající se

důležitosti rané interakce matky s dítětem a významu dětského pláče a vzdoru (Moudrost raného dětství, Slzy raného dětství).

Více na www.evalabusova.cz.

primárními pečovateli, hlavně s matkou) a o **nebezpečích jeho narušení**. Nelze si nevšimnout, že ti rodiče, kteří sami ve svém raném věku neměli své potřeby nasyceny, mívají problém naplnit potřeby svého dítěte.

A to je třetí důležité poselství této knihy: Nedílnou součástí dobrého rodičovství je přijetí faktu, že potřeby dětí raného věku mají před potřebami dospělých dočasnou, **vývojově podmíněnou přednost**. Na svých pracovištích jsme všichni do nějaké míry nahraditelní. V roli rodičovské nás nikdo nahradit nemůže. Co jsou dva až tři roky oproti celému příštím životu? Zdánlivě jednoduché počty, kterým ale ne každý rozumí.

Oboustranný proces učení

Nebráňme se tomu, pokud v nás tato kniha vyvolá **silné emoce**. Naopak, otevřeme se jim, zkusme je a zkusme pátrat, zda nás nějak nevedou k našim vlastním slepým místům, pochybnostem či bolestně prožívané neschopnosti dát navzdory vši snaze dítěti to, co potřebuje. A budme k sobě laskaví. S příchodem dětí dostáváme mimořádnou **možnost zapracovat na zraněních, která jsme možná sami utrpěli**, když podmínky našeho dětství nebyly optimální. Shovívaví budme i k našim rodičům. Oni, na rozdíl od nás, neměli k dispozici informace, které máme my dnes.

Přijměme výzvu, že mezi rodiči a dětmi jde o **oboustranný proces učení**. Chceme-li, aby ve společnosti ubylo odcizení, lhostejnosti, úzkosti a agrese,

” S příchodem dětí dostáváme mimořádnou možnost zapracovat na zraněních, která jsme možná sami utrpěli.

začněme brát vážně, že **schopnost milovat sebe i druhé** není náhoda, nýbrž předem poměrně jasně odhadnutelný **výsledek kvality vztahového prostředí**

IMPAKT

Společnost pro aktivizaci periferií IMPAKT se od roku 2007 zaměřuje na aktivizaci obyvatel periferií, na sociální interakci a zapojování občanů do věcí veřejných. Aktivita jsou dále zacílené na obnovu kulturní krajiny a budoucnost venkova. Zabývá se rodinou a životním prostředím, jejich vzájemným vztahem a ovlivňováním z hledisek environmentalistiky, genderových studií a udržitelnosti předpokladů kvalitního a hodnotného života. Provozuje Mateřské a komunitní centrum DUPY DUB v Dubu, které je součástí Sítě pro rodinu. IMPAKT od roku 2011 realizuje vzdělávací projekty pro osoby ohrožené či vyloučené z trhu práce (rodiče dětí do 15 let, osoby nad 50 let věku, romské etnikum). IMPAKT získal v roce 2012 pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Je dlouhodobým partnerem OSPOD Prachatice. IMPAKT má zkušenost s poskytováním registrované sociální služby. Od roku 2012 do roku 2015 poskytoval sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Knihu lze koupit v mnohých mateřských centrech, v Praze v Síti pro rodinu a v A-centru, nově také v nakladatelství Stehlík.

Více informací na www.impact.cz.

dí, v němž se lidské dítě nalézá během vývojově nesmírně senzitivních prvních dvou až tří let svého života.

Zkusme připustit, kolik toho dětem raného věku moderní společnost dluží a také jak drsné bývají cizím očím neviditelné konfrontace s vlastním

svědomím, to když se v matkách pere síla rodičovského instinktu s potřebou nakrmit své ambice, za nimiž se mohou skrývat vlastní kdysi nedosycené vývojové potřeby. Hledání sebehodnoty se snadno mění v úpornou snahu o pracovní výkon, materiální zabezpečení či dosažení jiné náhražky, která má jako provizorní náplast ošetřit naše nemocné sebevědomí.

Tato kniha může být jednou z těch, které nám pomohou **vydat se na cestu k uzdravení**, pokud už dále nechceme život svůj a svého dítěte přizpůsobovat trendům společnosti s narušeným attachmentem. Může nám pomoci vyjít vstříc tušení, že v životě nakonec stejně neexistuje **nic cennějšího než naplňující vztah**, který prožíváme s druhými i sami se sebou. ■

Autorka se věnuje poradenství v oblasti rodičovství a vztahů